

Op de Aquarel van Gerrit Jan Smits (Haven van Vollenhove, 1870) is geen schokker gelijk

De schokker toen en nu

Als ir. H. Vreedenburg begin jaren zestig een haven aandeed met zijn Albatros, was dat schip vaak de enige schokker. Tien jaar later lagen de zusterschepen rijen dik en gingen ook andere ontwerpers met de schokker aan de slag. Dat heeft geresulteerd in de huidige mooie, diverse vloot schokkers. Terwijl het type bijna uitgestorven was bij de oprichting van de SSRP.

Met schokkers werd op de hele Zuiderzee gevist. In het Zuiderzeerapport van 1907 wordt melding gemaakt van honderden schokkers in hun thuishavens. Schokland (waaraan de benaming schokker vaak gekoppeld wordt) werd daarbij niet eens meer genoemd, omdat het eiland al lang ontruimd was. Vóór de evacuatie in 1859 lag er inderdaad een schokkervloot bij Schokland, meest in bezit van Urkers. De schokkervissers vonden later een thuishaven in Urk, Kampen of Enkhuizen.

Schokkers zijn op diverse plaatsen langs de Zuiderzee gebouwd. Er ontstonden in de loop van de tijd verschillende vormen. Bijvoorbeeld de Vollenhovense schokker, een betrekkelijk scherp gebouwd scheepje en niet te diep stekend, bestemd voor de ondiepe Vollenhovense haven. Zuidelijker was er de Bons met haar zeer bolle wangen, waarvan het zijaanzicht al enigszins aan de botter doet denken en de Pluut, die meer afwijkt vanwege z'n veel bredere vlak. De schepen gebouwd boven de IJsselmond waren daarentegen lichter en scherper.

Nekslag

De afsluiting van de Zuiderzee in 1932 heeft echter ook deze houten schepen de nekslag gegeven. De vele prachtige houten schokkers die vroeger hebben gevaren zijn allemaal verdwenen. De laatste houten schokker in de collectie van het Zuiderzeemuseum is gesloopt in 1965, nog voordat die overgebracht kon worden naar de schepenhul.

Naast de Zuiderzee schokkers bestonden er

ook Noordzee schokkers, die waren groter en zwaarder gebouwd. Aan de Friese Noordzeekust waren tweemast schokkers in gebruik (soms snikkes genoemd) bij vissers uit Paesens en Moddergat. Zij hadden een druiltje om beter achter het anker te liggen; ze bleven ook altijd op de rede. De prettige vaareigenschappen in zee van de schokker werden ook gewaardeerd bij het Rijksloodswezen en het Inspectiewezen. Ook werden er vanaf 1844 schokkers bij het Reddingwezen ingezet vanwege de niet door andere platbodems overtroffen zeewaardigheid. Zelfs de krijgsmacht heeft voor de Eerste Wereldoorlog vier ijzeren rondspantschokkers laten bouwen op de werf van J. en K. Smit in Kinderdijk. Ze waren bedoeld om als mijnentransportschepen in de Zeeuwse en Zuid-Hollandse zeegaten te gebruiken en werden Torpedistenschokkers genoemd naar het korps waarbinnen ze dienden. Ze bestaan alle vier nog. (Zie SdZ 2020.10)

Populariteit

De schokker is vroeger als jacht nooit populair geweest, anders dan bijvoorbeeld tjalkjes. Maar er zijn voor particulier gebruik toch een paar schokkers gebouwd die nu nog steeds niet vergeten zijn, zoals in 1895 het enorme schokkerjacht *Margaretha*, gebouwd op de werf van D. van Duivendijk te Willemstad. Met haar 24 m lengte bij een breedte van bijna 6 m had ze het formaat van een flinke Oostzeetjalk! Ook Prins Hendrik ('de Zeevaarder') liet in 1865 waarschijnlijk een schokker bouwen, genaamd

De Watergeus een schip van 15 meter en 39 ton. J.A. Vos van Hagestein heeft vanaf 1866 haven-geld betaald voor zijn schokker *Henriëtte Elisabeth* van ca. 65 ton. Tekeningen van deze schokker in Het Scheepvaartmuseum zijn waarschijnlijk van de werf van Thomas Pauw in Muiden.

Missie geslaagd

In 1956, een jaar na de oprichting van de SSRP, waren er dus nauwelijks schokkerjachten. Maar in 1955 tekende ir. H. Vreedenburg het schokkerjacht *Albatros*, een platbodem van 9,84 m lang. Hij deed zijn ideeën op bij J.V.M. Sopers die tot aan zijn dood in 1941 informatie op het gebied van de oude Nederlandse scheepsbouw verzamelde. Sopers schreef er uitgebreid over in *De Waterkampioen*. Rond 1920 maakte hij een lijntekening van een zeker 70 jaar oude, houten Vollenhovense schokker, die later in 1947 in het door H.C.A. van Kampen bewerkte boek *Schepen die verdwijnen* is gepubliceerd, een grote bron van inspiratie.

De *Albatros* moest, zoals zo vaak, voldoen aan diverse tegenstrijdige eisen. De afmetingen moesten bescheiden blijven om financiële redenen. Maar toch moest er voldoende ruimte aan boord zijn. En stahoogte, en dat zonder een lelijke hoge kajuitopbouw. Na bestudering van tal van tekeningen van verschillende scheepstypen bleek de tekening van Sopers een gunstige verhouding van holte tot lengte te hebben. Om verrassingen te vermijden, bijvoorbeeld met de stabiliteit, werden uitgebreide berekeningen uitgevoerd. Dat was Vreedenburg wel toevertrouwd. Toen de *Albatros* een keer Urk aandeed, zei een oude visser: 'Dat is een Vollenhovense skuit; op zo'n schip heb ik nog gevaren.' Missie geslaagd.

JAN EISSENS, STAMBOEKBEHEER

STAMBOEK@SSRP.NL

WWW.SSRP.NL

SSRP

De Stichting Stamboek Ronde en Platbodemjachten (SSRP) is opgericht in 1955. De SSRP maakt samen met andere behoudsorganisaties deel uit van de Federatie Varend Erfgoed Nederland (FVEN), gesprekspartner van de overheid. Administratie: Rita Eissens - van Goor. Stamboekbeheer: Jan Eissens. Tel. 050-4094094 E-mail: administratie@ssrp.nl